

Sygn. akt I Ca 384/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2013 r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - SSO Grażyna Szymańska-Pasek

Sędziowie: SO Tomasz Deptuła, SO Jerzy Dymke (spr.)

Protokolant: Wioleta Grzegorzczak

po rozpoznaniu w dniu 7 listopada 2013r. w Ostrołęce

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. R., M. K. (1)

przeciwko (...) S.A. w W.

o odszkodowanie

na skutek apelacji pozwanego (...) S.A. w W.

od wyroku Sądu Rejonowego w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 21 czerwca 2013 r., sygn. akt I C 333/12

orzeka:

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddala powództwo o zasądzenie odszkodowania w wysokości 10.000 złotych (słownie: dziesięć tysięcy);
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. zasądza od powódki Z. R. na rzecz pozwanego kwotę 500 złotych (słownie: pięćset) tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu za instancję apelacyjną.

Sygn. I Ca 384/13

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 4 maja 2012 r. przeciwko (...) S.A. w W. powódka Z. R. żądała zasądzenia od pozwanego zadośćuczynienia pieniężnego w kwocie 20.000 zł oraz odszkodowania z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej w kwocie 10.000 zł, zaś powódka M. K. (1) zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego w kwocie 10.000 zł, w obu wypadkach w związku ze śmiercią M. R. (syna pierwszej powódki i brata drugiej) w wypadku komunikacyjnym w dniu 25 listopada 2007 r., a ponadto odsetek ustawowych za opóźnienie i kosztów procesu.

Pozwany zakład ubezpieczeń wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

Sąd Rejonowy w Ostrowi M. wyrokiem z dnia 21 czerwca 2013 r., sygn. I C 333/12, zasądził od pozwanego: - na rzecz powódki Z. R. zadośćuczynienie w kwocie 20.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 7 kwietnia 2012 r. oraz odszkodowanie w kwocie 10.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 listopada 2012 r. (pkt I); -

na rzecz powódki M. K. (1) zadośćuczynienie w kwocie 5.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 7 kwietnia 2012 r. (pkt II). W pozostałej części powództwo oddalił (pkt III). Tytułem zwrotu kosztów procesu zasądził od pozwanego na rzecz powódki Z. R. kwotę 3.917 zł i na rzecz powódki M. K. (1) kwotę 250 zł (pkt IV). W pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, że oczywista była zasada odpowiedzialności pozwanego (...) S. A. za szkodę wyrządzoną wypadkiem drogowym w dniu 25 listopada 2007., w wyniku którego śmierć poniósł syn i brat powódek M. R., ponieważ pojazd wyłącznego sprawcy wypadku Z. J. był ubezpieczony u pozwanego, a okoliczności zdarzenia nie budziły wątpliwości i zostały stwierdzone w sprawie karnej. Sąd Rejonowy ustalił, że zmarły do chwili wypadku opiekował się matką, która w 1990 r. przekazała mu swoje gospodarstwo rolne, uzyskując dla siebie dożywotnią służebność mieszkania. M. R. odwiedzał matkę, pomagał jej, robił zakupy, woził do lekarza i kościoła, odsłaniał obejście, miał z matką bliski, serdeczny kontakt, był jej ukochanym i bardzo dobrym synem. Po jego śmierci powódka Z. R. czuje nieopisany smutek i cierpi psychicznie. Jej stan zdrowia uległ pogorszeniu. Nie chce upominać się o pomoc u pozostałych dzieci, gdyż całe gospodarstwo rolne przejął zmarły syn. Zmarły pozostawał w bliskich relacjach również z siostrą M. K. (1). Rodzeństwo wraz ze swoimi rodzinami mieszkało obok siebie, spędzali razem święta i uroczystości rodzinne, pomagali sobie wzajemnie, dzielili się plonami, byli w codziennym kontakcie. Wspomnienia powódki M. K. (1) po bracie są nadal żywe i sprawiają jej ból. M. R. w chwili wypadku miał 38 lat, pracował zawodowo jako kierowca, jednocześnie prowadził gospodarstwo rolne, a sezonowo wyjeżdżał do pracy za granicą. Sąd I instancji nie podzielił poglądu prawnego pozwanego zakładu ubezpieczeń, że powołany w pozwie jako podstawa prawna roszczenia o zadośćuczynienie przepis art. 448 w zw. z art. 24 par. 1 k.c. nie może mieć zastosowania w tej sprawie z uwagi na datę wypadku. Powołując się na najnowszą linię orzecznictwa Sądu Najwyższego (wyroki: z 11.05.2011 r., I CSK 621/10 i z 15.03.2012 r., I CSK 314/11; uchwała z 13.07.2011 r., III CZP 32/11) przyjął odmienne stanowisko i uznał wskazane roszczenia obu powódek za usprawiedliwione co do zasady. Po rozważeniu okoliczności konkretnej sprawy, w tym również, że sprawca wypadku umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym i był w stanie nietrzeźwości, Sąd ocenił, że dochodzona przez powódkę Z. R. kwota 20.000zł jest zadośćuczynieniem odpowiednim do doznanej przez nią krzywdy, wynikającej ze zerwania szczególnej więzi rodzinnej łączącej ją ze zmarłym synem, który był dla niej podporą życiową, i zasądził tę kwotę na jej rzecz na podstawie art. 448 k.c. W odniesieniu do powódki M. K. (2) należne jej zadośćuczynienie za krzywdę podobnego rodzaju Sąd określił w wysokości 5.000 zł, podkreślając bardzo serdeczne relacje łączące ją ze zmarłym bratem, ale też niższy poziom krzywdy w porównaniu z matką. W obu wypadkach zasądził jednocześnie odsetki ustawowe od dnia 7 kwietnia 2012 r., mając na uwadze, że powódki wezwały pozwanego do zapłaty zadośćuczynienia w fazie przesądowej pismem z 4 marca 2012 r. co, uwzględnivszy termin 30-dniowy z art. 14 ust. 1 ustawy ubezpieczeniowej, przewidziany na likwidację szkody, pozwalało na przyjęcie wskazanej daty początkowej opóźnienia z zapłatą. Sąd zasądził ponadto na rzecz powódki Z. R. żądane w pozwie odszkodowanie z tytułu pogorszenia się jej sytuacji życiowej, uznając, że wystąpiła ku temu podstawa z art. 446 par. 3 k.c., ponieważ wskutek śmierci syna M. powódka nie może liczyć na jego dalszą pomoc i opiekę, mimo że z wiekiem potrzeby powódki wzrastają.

Wyrok Sądu Rejonowego został w całości zaskarżony apelacją przez pozwaną (...), reprezentowaną przez profesjonalnego pełnomocnika. Apelacja zarzuciła: - obrazę art. 448 w zw. z art. 24 k.c. przez przyjęcie, że powódkom przysługuje zadośćuczynienie pieniężne, oraz art. 34 ust. 1 ustawy 22.05.2003 r. o obowiązkowych ubezpieczeniach ... przez przyjęcie, że odpowiedzialność odszkodowawcza zakładu ubezpieczeń w sprawach danego rodzaju obejmuje naruszenie dóbr osobistych innych niż zdrowie i życie; - „błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyrokowania” przez ustalenie, że powódka M. K. (1) „utrzymywała z bratem tak zażyłe względy rodzinne, które usprawiedliwiałyby zasądzenie zadośćuczynienia po z góry 12 latach od śmierci brata” oraz że wskutek śmierci syna sytuacja życiowa powódki Z. R. uległa znacznemu pogorszeniu. W konkluzji apelacja wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce zważył, co następuje:

Apelacja w części dotyczącej zadośćuczynień pieniężnych dla obu powódek była bezzasadna i podlegała oddaleniu. Sąd II instancji podtrzymuje i przyjmuje za własne poczynione w zaskarżonym wyroku ustalenia faktyczne i oceny prawne, które decydująco zaważyły na treści końcowego rozstrzygnięcia w tym zakresie.

Wbrew głównemu wywodowi apelacji, to nie tylko „jedno orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 19.12.2012 r.” przemawiało za tym, że art. 448 w zw. art. 24 par. 1 k.c. stanowi prawidłową podstawę prawną omawianych roszczeń powódek, ponieważ w orzecznictwie sądowym ukształtował się już cały nurt głoszący, że z mocy wskazanych przepisów najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (tj. datą wejścia w życie art. 446 par. 4 k.c.). Dla osób bliskich zmarłemu w wyniku czynu niedozwolonego ich własną krzywdą jest zerwanie rodzinnych emocjonalnych więzi. Ten kierunek wykładni został przyjęty w wielu orzeczeniach Sądu Najwyższego, spośród których można przykładowo dodać do wymienionych przez Sąd I instancji: uchwałę z 22.10.10 r., III CZP 76/10 (OSNC Zb.D 11/B/42), wyrok z 10.11.2011 r., II CSK 248/10 (OSNC Zb. D. 11/B/44), uchwałę z 7.11.12 r., III CZP 67/12 (OSNC 13/4/45), uchwałę z 20.12.12 r., III CZP 93/12 (OSNC 13/7-8/84). Został też przeważająco zaaprobowany w piśmiennictwie prawniczym. Sąd Okręgowy orzekający w tej sprawie również podziela to stanowisko, jako trafne i ugruntowane, i przyjmuje za własne. W ostatniej uchwale z dnia 20 grudnia 2012 r. Sąd Najwyższy wyjaśnił zarazem, że przywołany w apelacji art. 34 ust. 1 ustawy z 22.05.2003 r. wcale nie wyłączył z zakresu ochrony ubezpieczeniowej dochodzonego w sprawie zadośćuczynienia, wobec czego odnośny zarzut apelacji musiał upaść. Drugie zastrzeżenie, zgłoszone w apelacji pod adresem omawianej części wyroku - o błędnym ustaleniu więzi między powódką M. K. (1) i zmarłym było całkowicie gołosłowne. W realiach sprawy Sąd miał podstawy uznać za wiarygodne zeznanie powódki, że z bratem M. łączyła ją bliska i serdeczna więź rodzinna, której zerwanie dotkliwie odczuła. Apelacja w żaden sposób nie wdała się w spór z konkretną wysokością zasądzonych zadośćuczynień, w związku z czym należy poprzestać na stwierdzeniu, że ingerencja sądu drugiej instancji w tym zakresie mogłaby nastąpić tylko wtedy, gdyby to były kwoty rażąco nieodpowiednie (por. wyroki SN: z 24.01.2000 r., (...) – LEX 69426; z 26.07.2001 r., II CKN 889/00 – LEX 52471; z 18.11.2004 r., I CK 219/04 – LEX 146356) – tu: rażąco wygórowane - do czego w tym wypadku nie można było znaleźć z urzędu żadnych uzasadnionych przesłanek.

Dlatego Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji w pkt 2 na mocy art. 385 k.p.c.

Apelacja była natomiast trafna w części kwestionującej zasądzenie na rzecz powódki Z. R. odszkodowania z art. 446 par. 3 k.c. Ustalenia wynikające z zebranego w sprawie materiału dowodowego nie dawały bowiem podstaw do zastosowania tej instytucji prawnej, przez co doszło do obrazy prawa materialnego przez jego zastosowanie. Od czasu pojawienia się prawnej możliwości zrekompensowania ujemnych następstw z tytułu śmierci osoby bliskiej w sferze dóbr niematerialnych uprawnionego w drodze zadośćuczynienia pieniężnego, użyte w art. 446 par.3 k.c. pojęcie „znacznego pogorszenia sytuacji życiowej” należy interpretować ściśle i odnosić jedynie do ujemnych następstw o charakterze majątkowym. Tak rozumianego pogorszenia położenia powódki i to w dodatku „znacznego” zainteresowana strona nie wykazała. Z jej zeznań, a także ze zeznań świadka M. C. wynikało, że powódka posiada niezmiennie stałe źródło własnego utrzymania w postaci emerytury rolniczej, która obecnie wynosi 1363 zł mies. (v. oświadczenie na k. 23), ma zapewnione bezpłatne dożywotnie mieszkanie, jeszcze przed wypadkiem przeprowadziła się do córki M. P. do O. M., u której nadal mieszka (v. zeznanie, k.101). Pod tym względem śmierć syna M. niczego nie zmieniła. Z powyższych względów S. Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w pkt I, orzekając jak w sentencji w pkt 1 na podstawie art. 386 par.1 k.p.c.

Wobec częściowego uwzględnienia apelacji w stosunku do powódki Z. S. Okręgowy orzekł o kosztach procesu w instancji apelacyjnej na zasadzie art. 100 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając, ze zobowiązaniem powódki do zwrotu pozwanemu opłaty uiszczonyj od apelacji w części dotyczącej roszczenia o odszkodowanie.